

2005initiatieven

jaarbericht

**Duo-interview met Wouter Bos
en vader Jone**
**'Later snapte ik wie Desmond
Tutu was'**

Idealisten staan niet alleen
**Over particulier initiatief: 'ICCO
is een goede overlegpartner'**

**Gespannen vrede in Congo
betekent doorbraak voor ICCO**
**'ICCO is één van de eersten die
het binnenland intrekt'**

Inhoudsopgave

- 4** Exclusief interview met PvdA-leider Bos en vader Jone Bos
- 7** Fruit, hout en katoen; eerlijk voor mens én milieu
Wat doet ICCO ermee?
- 10** Actief in een ontwikkelingsland: hoe doe je dat? Twee ondernemende Nederlanders doen hun verhaal
- 12** De doorbraak van ICCO in het verscheurde Congo: over hoop én het kostbaarste bezit
- 14** Klein geld, groot perspectief: de *do's and don'ts* van microfinanciering
- 16** Kirgizië: armen verder in de knel na revolutie
- 17** Aids in Brazilië: de strijd is... succesvol!
- 18** ICCO aan de vooravond van een nieuw tijdperk
Interview oud-voorzitter Tineke Lodders-Elfferich
- 19** Lees de column van ICCO-ambassadrice Jacobine Geel
- 20** Tsunami, aardbeving Pakistan en overstromingen Midden Amerika. ICCO verleende hulp: drie medewerkers vertellen
- 23** ICCO in cijfers en thema's
- 24** Goedkope katoen nog altijd duur betaald
- 26** Toerisme in Zuid-Afrika en Brazilië: weg van de resorts en op naar het natuurschoon
- 28** Verhalen uit het veld: twee korte impressies van uitgezonden professionals

foto cover: Raymond Bernardus

Tekst

Roeland Muskens
Hanan Nhass (ICCO)
Han van de Wiel
Gert van Wijland

Eindredactie

Hanan Nhass (ICCO)

Beeldredactie

Wilma Muns (ICCO)

Vormgeving

Deelstra & DeJong

Drukwerk

De Groot Drukkerij bv

Mei 2006

Idealisme en eigenbelang gaan prima samen

James Olam heet de man die mij in Soedan, in de woestijn buiten Khartoem, welkom heet. Er waait daar een schroeiend hete wind die voor je gevoel iedere vorm van leven uitsluit. De vluchtelingen trekken zich er niet al te veel van aan. James staat er ook bij alsof hij alles al heeft meegeemaakt. Zijn kracht dwingt respect af. Wie schetst mijn verbazing als hij me vertelt dat hij er hier niet alleen voor staat. Jarenlang vocht hij als soldaat voor Zuid-Soedan. Zijn vrienden uit het leger zijn hem niet vergeten. Ze helpen James als de nood te hoog wordt en springen dan bij, ook financieel. Dat is een vriendendienst en tegelijk ook een eigenbelang. In Soedan komen alle problemen waar Afrika mee kampt zo ongeveer samen. Veertig jaar ontwikkelingsamenwerking heeft daar nog te weinig aan kunnen veranderen. In ons boek '4 doelen, 16 visies', dat wij uitbrachten ter gelegenheid van ICCO's 40 jarig bestaan, leest u wat deskundigen hiervan vinden. Pessimisme en optimisme wisselen elkaar af in dit boek.

'ICCO is optimistisch'

Voor ICCO is er reden voor optimisme. In Soedan helpen mensen elkaar. Wie elkaar helpt maakt een grotere kans het hoofd boven water te houden. Zo ging het ook in Nederland, toen de overheid een plan voor sociale zekerheid ontwikkelde. Dat ontstond mede doordat veel mensen zich realiseerden daar zelf voordeel bij te hebben. Dus ook de mensen die in welvaart leven. Wie nu in welvaart leeft kan dat immers morgen verliezen. "Niemand is onkwetsbaar", is een citaat van Wouter Bos. Solidariteit vloeit volgens hem voort uit een 'welbegrepen eigenbelang'. Bij mij doet zich dan meteen de vraag voor of dat voor internationale solidariteit ook het geval is. We interviewden in dit jaarverslag zoon én vader Bos, mede omdat vader Bos jarenlang directeur van ICCO was. Voor mij mag ontwikkelingssamen-

werking in ieder geval voor iedereen wat opleveren. Een gevoel van veiligheid bijvoorbeeld en de beschikking over voedsel en brandstof. Dat laatste is nooit gegarandeerd. Een groot conflict over olie, bijvoorbeeld in Soedan, kan er morgen toe leiden dat de levering van benzine ook in Nederland in gevaar komt.

'Ontwikkelingssamenwerking is voor iedereen goed'

Ontwikkelingssamenwerking, waaronder uw eigen inzet voor projecten in ontwikkelingslanden, mag naast morele motieven ook gedreven zijn door onze behoefte minder kwetsbaar te zijn. Minder kwetsbaar bijvoorbeeld voor de gapende kloof tussen rijk en arm en de gevolgen daarvan. Het zou voor iedereen verschrikkelijk zijn als nog eens miljoenen Soedanezen onder de armoedegrens vallen en zelfs hun continent moeten ontvluchten op zoek naar een beter bestaan. Het is te hopen dat James Olam terug kan naar Zuid Soedan om daar weer een bestaan op te bouwen. Laten we ons aansluiten bij zijn vriendenkring om te zorgen dat dat zo snel mogelijk gebeurt.

Jack van Ham, algemeen directeur

foto: Roel Burgler

'Ik heb een zekere schizofrenie van mijn vader geërfd'

Als zoon van een ICCO-directeur kreeg PvdA-leider Wouter Bos de ontwikkelingssamenwerking met de paplepel ingegoten. Mensen als Beyers Naudé en Jan Pronk kwamen bij de familie Bos over de vloer. Heftige discussies werden in huize Bos gevoerd over ontwikkelingssamenwerking en de rol van ICCO. De jonge Bos koos voor een carrière bij Shell. Nu, als politiek leider van de PvdA (en als gedoodverfd premier) komt het thema ontwikkelingssamenwerking toch weer op zijn bordje. Reden voor ICCO om vader Jone Bos en zoon Wouter, om de tafel te vragen voor een reprise van de discussies van vroeger. De hamvraag is natuurlijk wat er zal veranderen in het Nederlandse ontwikkelingsbeleid met Wouter Bos als premier.

Jone: "Wat ik hoop dat verandert, is dat we in plaats van een minister voor Ontwikkelingssamenwerking een minister voor Internationale Samenwerking krijgen die ook zeggenschap krijgt op gebied van landbouw, economische zaken en misschien zelfs wel op het gebied van sociale zaken. Dat willen we al twintig jaar, maar dat is er nooit van gekomen." Wouter: "Dat is mij ook geadviseerd door twee commissies binnen de PvdA zelf, dus wie ben ik om daar 'nee' tegen te zeggen. Wat mij betreft komt het kabinet er in de toekomst sowieso anders uit te zien. Ik wil een kernkabinet met zes of zeven ministers. Eén daarvan zou verantwoordelijk moeten zijn voor het hele buitenlandblok. Dat heeft ook te maken met coherentie van beleid: het heeft geen enkele zin om te praten over effectiviteit van ontwikkelingshulp als je niet tegelijkertijd dingen op het gebied van handel en landbouw durft aan te pakken."

Wat gaat premier Wouter Bos doen om de mensen enthousiast te maken voor ontwikkelingssamenwerking?

Wouter: "Ik moet eerlijk zeggen dat in de internationale politiek niet daar mijn prioriteit ligt. Dat ligt veel meer in het hervinden van een draagvlak voor de Europese politiek. Dat is de grootste uitdaging."

Jone: "Van belang is in ieder geval dat ontwikkelingssamenwerking niet 'weggezet' wordt als charitas, liefdadigheid. Juist sociaal democraten hebben een opdracht om dit terrein gepolitiseerd te houden. Pronk heeft dat dertig jaar geleden ingezet. Dat moeten we niet verloren laten gaan."

Sommige mensen zeggen dat de PvdA onder Wouter Bos een meer nationale koers vaart. Wat vindt vader Bos daarvan?

Jone: "Dat vind ik juist vanuit onze familieverhouding ongepast om over te praten."

Wouter: "Vertel het toch maar."

Jone: "Nee, ik vind het onzin. Misschien komt het voort uit een speech die Wouter in 2004 gehouden heeft bij de Evert Vermeer Stichting. [In die speech refereerde hij aan een rapport dat Margreeth de Boer na de verkiezingsnederlaag in 2002 schreef. In dat rapport concludeert ze dat angst om draagvlak aan te tasten de PvdA weerhouden heeft om een nieuwe toonaangevende debatpositie op het terrein van armoedebestrijding in te nemen, red.] De hedendaagse agenda is zo vol met nationale onderwerpen, maar ik wil daar verder niets over kwijt."

Wouter: "Dan zal ik het zelf zeggen. Ik ben in 2002 gekozen als leider van de PvdA na de grootste verkiezingsnederlaag ooit. Die nederlaag hebben we niet geleden op ons ontwikkelingsbeleid. Het ging over binnenlandse problemen: gebrek aan vertrouwen in de politiek, problemen rond integratie, veiligheid en leefbaarheid. Dat verklaart waarom mijn vernieuwingsagenda grotendeels binnenlands gericht is geweest."

Wat heeft het feit dat uw vader ICCO-directeur was, gedaan met uw ideeën over internationale solidariteit?

Wouter: "Niet zo geweldig veel, ben ik bang. Ik denk dat mijn vader dat ook wel jammer vindt. Ik was als puber vooral bezig me af te zetten tegen hem. We hadden thuis hele felle discussies waar ik graag karikaturen schetste van de zending en mijn vader me probeerde te overtuigen dat het heus niet alleen ging om het bekeren van mensen maar ook om ze brood te geven, of brood te leren bakken. Thuis kwamen mensen over de vloer als Desmond Tutu en Beyers Naudé, maar pas later snapte ik wie dat waren. Ik denk dat mijn vader graag had gezien dat ik meer van dat enthousiasme voor ontwikkelingssamenwerking had overgenomen. Maar helaas, noch in mijn studie noch in mijn carrière direct erna was er veel van terug te vinden."

U had wel door wat hij deed?

Wouter: "Ik was niet dom dus ik begreep er wel iets van, méér dan menig klasgenoot. Ook al omdat mijn eerste vakantiebaantjes bij ICCO waren: koffie rondbrengen, stencilen."

Jone: "Ja, daar was hij goed in."

En toen kwam Wouter nota bene bij Shell terecht. Dat bedrijf dat zo fout was in Zuid-Afrika.

Jone: "Ach, ik heb zelf ook negen jaar in het internationale bedrijfsleven gewerkt. Daar leer je goed managen en organiseren en ook communicatieve vaardigheden.

Bovendien heeft Wouter heel goed laten vastleggen dat hij voor Shell nooit in Zuid-Afrika geplaatst zou worden."

Wouter: "Ik heb een zekere schizofrenie van mijn vader geërfd: als linkse jongen je willen wentelen in een rechtse wereld. Mijn vader zei altijd dat hij twee foute hobby's had: hij speelde met een paar aandelen en hij was lid van de Rotary. En ik zat bij Shell."

foto: Roel Burgler

ICCO heeft in 2005 de IK&CO-campagne gelanceerd om het particuliere initiatief te stimuleren. ICCO wil graag de partner van ondernemende mensen zijn. Wat vindt u daarvan?

Jone: "Voor mij is het even wennen. Maar ik interpreteer tegenwoordig 'ondernemende mensen' erg breed. Dat geldt ook voor mensen die initiatief tonen op bijvoorbeeld het terrein van mensenrechten en democratie. Daar mag ICCO best partner van zijn."

Kan dat bijten met het sociaal-democratische principe van solidariteit met de zwakkeren? Want zijn de zwakkeren wel in staat ondernemend te zijn?

Wouter: "Ik heb in de PvdA geprobeerd dat beeld bij te stellen van kwetsbare mensen die niets kunnen. Ik wil vertrekken vanuit het idee dat iedereen wel een mogelijkheid heeft om er iets van te maken. Dát moet je steunen. En dat hoeft zich niet te beperken tot de mensen binnen onze landsgrenzen."

En als we het hebben over ondernemers? Wat kan de rol zijn van het bedrijfsleven in ontwikkelingssamenwerking?

Jone: "Ik vind in ieder geval dat het volgende kabinet de ORET-subsidie moet afschaffen. Dat is een subsidie voor Nederlandse bedrijven die in arme landen willen investeren. Maar het is pure concurrentievervalsing. Verder zie ik ook wel dat bedrijven zich de laatste tien jaar steeds gevoeliger tonen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wat

foto's: Roel Burgler

dat betreft zijn er natuurlijk prima samenwerkingsmogelijkheden met de partners van ICCO.”

Wouter: “Bij dat maatschappelijk verantwoord ondernemen zit een heleboel eigenbelang, dat vind ik helemaal niet erg. Laten we het maar benutten. Wat Peter Bakker, de baas van TPG, doet is echt fantastisch. TPG zet z’n expertise in ten bate van het *World Food Program* en zo zijn er nog veel meer voorbeelden. Ik ben er dus helemaal niet tegen dat bedrijven worden ingezet in internationale samenwerking, maar het is wel belangrijk dat de doelstellingen helder zijn. Als alles door elkaar gaat lopen, dan gaat het vroeg of laat fout.”

Heeft de overheid een taak in het stimuleren van de rol van bedrijven?

Wouter: “Als het bedrijfsleven bepaalde dingen beter kan dan bijvoorbeeld de ambtenaren, dan is er geen probleem dat een bedrijf een contract krijgt om een bepaald deel van het ontwikkelingswerk uit te voeren.”

Dat lijkt een beetje op wat de vorige minister van Ontwikkelingssamenwerking, Eveline Herfkens, zei over ontwikkelingswerkers: Als Randstad het beter en goedkoper kan, dan moet Randstad maar ontwikkelingswerkers uitsturen.

Wouter: “Eveline zei de dingen af en toe iets te scherp om het los te trekken, maar ik vind wel dat ontwikkelingswerkers maar tijdelijk in een land moeten verblijven.”

Vindt Wouter Bos dat ontwikkelingsorganisaties meer in Nederland actief zouden moeten worden?

Wouter: “Ja, met name om draagvlak voor onze ontwikkelingsinspanning te houden. Het gros van het belastinggeld wordt opgebracht door hardwerkende middengroepen die helemaal niet asociaal zijn maar wel een goed verhaal nodig hebben om een bijdrage te blijven leveren. Zij moeten weten dat het geld doelmatig en effectief wordt besteed. Dat draagvlak moet je behouden, want anders is het lang niet vanzelfsprekend dat we altijd 0,8 procent van ons nationaal inkomen of meer aan hulp zullen besteden.”

Als organisaties als ICCO in Nederland actiever worden dan liggen ook aanvaringen met de overheid meer voor de hand. Zoals we zagen met ‘26.000 gezichten’: ICCO

had meebetaald aan een tv-programma dat het asielbeleid van dit kabinet bekritiseerde. De regering was daar woedend over.

Wouter: “Tja, ik vond de reactie van de regering flauw, zo van: we geven jullie subsidie en dan willen we niet door jullie bekritiseerd worden.”

Jone: “Het was vooral heel on-CDA-achtig. Het CDA heeft altijd de positie gehad dat maatschappelijke organisaties hun eigen afwegingen mogen maken.”

Wouter: “Maar aan de andere kant zag ik ook niet direct wat dit nu met de taakstelling van ICCO te maken had. Als je iets wilt zeggen over de problematiek van migratie en vluchtelingen, dan had dat wel anders gekund.”

Heeft u een favoriet ontwikkelingsproject? Waar gaat uw geef-euro heen?

Wouter: “Het is misschien niet politiek correct, maar ik vind Warchild heel goed. Het is incorrect omdat Warchild het erg in de sfeer van entertainment gooit, met Marco Borsato enzo. Maar ik heb wel wat met beroemdheden die hun verantwoordelijkheid voelen en besluiten méér te doen dan alleen hun portemonnee te trekken.”

Jone: “Tja, ik heb veel favoriete projecten. Eentje die ik kan noemen is Hope Enterprises in Ethiopië. Na mijn periode bij ICCO werd ik ambassadeur in Ethiopië en toen bezocht ik een aantal maatschappelijke organisaties, waaronder Hope Enterprises. Een project dat ik vier keer had afgewezen voor een financiering, maar waarvan de ICCO-medewerkster had volgehouden dat het zoveel potentie had. En tenslotte had ik toegegeven: vooruit dan maar. Dat project is uitgegroeid tot één van de belangrijkste opleidingen van het land.”

Wouter: “Ik wil eigenlijk nog iets zeggen over draagvlak. Eveline Herfkens zei: we moeten af van al die projecten, we moeten landen met goed bestuur betalingsbalanssteun verlenen. En dat klopt natuurlijk. Maar van Pronk heb ik geleerd dat je kleine initiatieven moet koesteren, juist om draagvlak voor die steun te behouden heb je kleine aansprekende projecten nodig: een paar duizend euro om een schooltje in Oeganda op te knappen, dat soort dingen. Laten we dat vooral niet vergeten.”

ICCO als makelaar in katoen, bosproducten en tropisch fruit

Een betere toekomst voor kleine producenten, werknemers en hun gezinnen in ontwikkelingslanden. Dat is één van de belangrijkste doelstellingen van ICCO. Om dit te bereiken maakt ICCO de toegang mogelijk voor kleine producenten tot de internationale markten. ICCO zet zich in op drie markten: de katoen-, bosproducten en tropisch fruitmarkt.

“In schaaktermen zou ik zeggen dat de stukken op het bord staan. Het spel kan beginnen.” Jeroen Klomp, coördinator van ICCO's katoen- en textielprogramma, is er helemaal klaar voor. De afgelopen jaren heeft ICCO flink geïnvesteerd in allerlei initiatieven die mikken op een meer duurzame en rechtvaardige internationale markt voor katoen en kleding. Nu is het tijd de hooggespannen verwachtingen waar te maken.

Biokatoen

De productie van katoen is voor veel kleine boeren, bijvoorbeeld in West-Afrika, vaak de enige bron van inkomsten. Maar de teelt is tegelijkertijd slecht voor de mens en voor het milieu: bij geen ander gewas worden zoveel chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt. Veel boeren zouden wel op een andere manier willen produceren, maar hebben geen geld voor andere bestrijdingsmiddelen.

Dat kan veranderen nu steeds meer westerse consumenten vragen om biokatoen. Een toenemend aantal bedrijven speelt op die groeiende vraag in. Er worden nu krachten gebundeld om binnen tien jaar tien procent van alle katoen op biologische wijze te telen.

Biokatoen zit in de lift

“Er is een duidelijke kentering zichtbaar op de katoen- en kledingmarkt”, concludeert Klomp. “Eerst was er al veel publiciteit over de subsidies waarmee de VS en Europa hun katoenboeren steunen. Deze financiering drukt de kleine producenten in ontwikkelingslanden uit de markt. Nu komt er steeds meer aandacht voor de ecologische en sociale kant.”

Toch zijn de arbeidsomstandigheden in de katoenproductie nog vaak diep treurig. Bedrijven als Nike en H&M voelen de druk oplopen en willen erop voorbereid zijn. De kans op succes is er, want veel grote bedrijven uit de kledingsector

praten mee in door ons gesteunde gremia, aldus Klomp.

De belangen van kleine katoenproducenten en arbeiders in de kledingindustrie zijn voor ICCO continu uitgangspunt bij alle initiatieven en activiteiten. Klomp: “Er wordt hard gewerkt aan een wereldwijde duurzame standaard voor de reguliere katoenteelt, en voor *fair trade* katoen. Dat biedt allerlei kansen voor kleine katoenboeren, en wij helpen hen en hun organisaties die kansen te pakken.”

Armen vaak afhankelijk van bos

Gemeenschappen die in of nabij bossen wonen laten profiteren van de producten die het bos voortbrengt. Dat is in het kort de opdracht waarvoor Gemma Boetekees staat. Als coördinator bosproducten van ICCO onderzoekt zij de mogelijkheden die bosgemeenschappen hebben om 'hun' bosproducten te verkopen op de internationale markt. En dat tegen een eerlijke prijs en zonder het bos te vernielen.

Bossen leveren méér dan hout alleen

Neem tropisch hout. Dat heeft zijn weg naar de internationale markten allang gevonden. Maar bosgemeenschappen hebben in het algemeen het nakijken: zij slagen er niet in robuuste hoeveelheden bekende houtsoorten van voldoende kwaliteit te leveren voor de veeleisende markt. Simpelweg omdat ze niet weten dat die markt bestaat, of – als ze het wel weten - geen idee hebben wat die markt van hen verlangt. En mede daardoor geen economisch interessante prijs weten te bedingen.

Bossen leveren veel meer dan alleen hout. Er zijn naar schatting tienduizenden zogeheten niet-houtbosproducten. Sommige, zoals shea-noten en allanblackia-zaden, zijn zeer gewild bij internationaal opererende voedings- en cosmetica-bedrijven voor de bereiding van oliën en vetten. Maar hier doet zich hetzelfde probleem voor als bij hout: hoe sluit je de lokale productie aan op de eisen van de internationale markt?

Bij oliën en vetten moeten grote bedrijven vaak jarenlang investeren in producten die van bosbewoners worden betrokken. Dat is niet zonder risico's, omdat het producten zijn die niet te cultiveren zijn maar wild geoogst worden

(shea-noten) of die net ontdekte eigenschappen hebben, zoals de 'gezonde' vetten van allanblackia. Om maar niet te spreken over de verwerking van de grondstoffen, kwaliteitsbewaking en vervoer.

Voor bosbewoners zijn deze problemen vaak onduidelijk en het gebrek aan informatie plaatst hen in een slechte onderhandelingspositie ten opzichte van de opkopers die werken voor multinationals. Volgens Boetekees ligt hier een taak voor ICCO als makelaar. "Aan de ene kant ondersteunen we het oprichten van organisaties van kleine producenten. Aan de andere kant maken we het internationale bedrijfsleven daar attent op en dagen ze uit in zee te gaan met deze organisaties."

ICCO heeft inmiddels diverse vooronderzoeken laten uitvoeren met bemoedigende resultaten en een aantal grote bedrijven wil graag beginnen. "Het gaat ons natuurlijk om de bosgemeenschappen", zegt Boetekees. "Hun levensomstandigheden moeten verbeteren."

Volgens de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) wonen 360 miljoen mensen in of nabij bossen en zijn daarvan afhankelijk. De Wereldbank stelt zelfs dat meer dan 90 procent van de 1,2 miljard mensen die in extreme armoede leven op enigerlei wijze afhankelijk zijn van bossen. "Je kunt dus bijna niet aan armoedebestrijding doen", stelt Boetekees, "zonder aandacht te besteden aan bossen."

Opmars duurzaam tropisch fruit

De markt voor tropisch fruit is volop in beweging. Vooral de vraag naar biologische en *fair trade* producten neemt sterk toe. ICCO speelt daarbij een belangrijke rol. Door campagnes als die van Max Havelaar te financieren. Maar ook door allianties aan te gaan met andere organisaties en met het bedrijfsleven. “De consument kan door ‘eerlijk fruit’ te kopen een belangrijke bijdrage leveren.”

‘Een vliegende start’, zo omschrijft Leonie Haakshorst het begin van haar werkzaamheden als coördinator van ICCO’s tropisch fruitprogramma, in mei 2005. Eén van haar eerste activiteiten was een persreis naar Burkina Faso, ter introductie van een nieuwe fruitcampagne van de stichting Max Havelaar en ICCO. Het leidde tot veel publiciteit in de media, waardoor steeds meer consumenten bij de aankoop van ananassen, mango’s en avocado’s gingen letten op het keurmerk.

Eerlijk fruit steeds gewilder bij consument

Haakshorst: “Tropisch fruit waar een eerlijke prijs voor wordt betaald, is een minimale voorwaarde voor boeren om een betere toekomst op te bouwen. Het raakt aan het welzijn van kleine boeren en werkers op plantages in ontwikkelingslanden. Veel mensen zijn blij met de mogelijkheid daar steun aan te verlenen. Supermarktketens merken dat, en spelen op die vraag in.”

foto: Jochem Schneemann

foto: Jochem Schneemann

Sapfabriek

De vraag is dusdanig gegroeid dat er een tekort dreigt aan tropisch fruit dat voldoet aan de biologische of *fair trade* criteria. Reden voor ICCO om hard te werken aan uitbreiding van het aantal aanbieders. In samenwerking met lokale partners wordt daarbij gezocht naar associaties van boeren, die aan het *fair trade* programma willen deelnemen. Dat zijn er genoeg. “De vraag naar tropisch fruitsap neemt ook toe”, aldus Haakshorst. “We steunen bijvoorbeeld vier groepen van producenten die fruit gaan leveren aan een sapfabriek die *fair trade* sap exporteert. Ook stimuleren we de vorming van coöperaties, zodat de kleine boeren veel sterker staan om hun inkomenssituatie te verbeteren.”

De groeiende markt voor *fair trade* tropisch fruit legt de duurzame producenten geen windeieren. De gestegen omzet zorgde in 2004 voor zo’n 50 miljoen euro aan extra inkomsten. Geld dat rechtstreeks aan de lokale boeren ten goede komt.

Toch is de markt voor biologisch en *fair trade* tropisch fruit nog maar klein, vergeleken met de markt voor ‘gewoon’ tropisch fruit. Maar ook daar is een kentering zichtbaar. Grote fruitmultinationals als Fyffes en Dole zijn gevoelig voor de druk van consumenten en hebben inmiddels voor een deel van hun productie mens- en milieuvriendelijke regels opgesteld.

“Er is een duidelijke ontwikkeling gaande op de markt voor tropisch fruit richting meer duurzaamheid”, zegt Leonie Haakshorst. “Dat is positief. Het is nu zaak ervoor te zorgen dat de kleine producenten daarvan profiteren.”

De kleine producenten moeten kunnen profiteren

Idealisten staan niet alleen

Actieve Nederlanders in OS-landen kunnen rekenen op ICCO

Steeds meer mensen die op reis zijn geweest in Afrika, Azië of voormalig Oost-Europa, willen bij terugkeer iets doen aan de schrijnende armoede die ze hebben gezien. Bij steeds meer Nederlanders blijft het gelukkig niet alleen bij een voorname. Hoe gaat dat eigenlijk in z'n werk en welke hobbels zijn er onderweg? Twee actieve Nederlanders doen hun verhaal.

Nederlands design en ontwikkelingshulp

Snel zal de gemiddelde Nederlander deze twee termen niet aan elkaar koppelen. Studenten aan de Design Academy in Eindhoven zien echter een duidelijke link: al jaren helpen ze kleine producenten in het Zuiden met het ontwerpen van hun artikelen. ICCO bracht hen in contact met producenten in India van meubels en keramiek.

Ze hoeft niet lang na te denken wanneer haar wordt gevraagd naar de meerwaarde die ICCO biedt voor het werk in India. Lieke Hooft van Huijsduijnen van de Design Academy heeft ervaren dat vooral ICCO's enorme netwerk van lokale partnerorganisaties de uitvoering van de projecten een stuk gemakkelijker maakt. "Het leggen van contacten en het vinden van de juiste producenten vergen daardoor veel minder tijd."

Daarbij gaat het volgens Hooft van Huijsduijnen nadrukkelijk niet om het opdringen van een gelikte westerse vormgeving. De studenten zoeken met hun ontwerp aansluiting bij de lokale cultuur. Een Indiase stoel blijft een Indiase stoel, maar krijgt na 100 jaar wel een nieuw jasje en een fris likje verf. Het verschil zit vaak in de combinatie van materialen. Voeg het prachtige inheemse hout samen met de al even lokale batiktechniek en je hebt al gauw een opvallend moderne stoel. Alles moet ter plaatse te krijgen zijn, de productie moet zonder al te veel kosten en import op gang komen." Hoe reageren Indiase producenten? "Ze zijn erg blij met de impuls die ze hebben gekregen tijdens het project. Zij zien de meerwaarde en vragen of de studenten kunnen terugkomen om het ingezette proces verder uit te werken. De academie is dit aan het voorbereiden", aldus Hooft van Huijsduijnen die bezig is een soortgelijk project in Mali op te zetten.

Kleinschalige productie opstoten naar hoger niveau

Het doel van het project in India is tweërlei. Uiteraard gaat het erom dat studenten ervaring en kennis opdoen in het ontwerpen van producten, maar net zo belangrijk is het opstoten van de vaak kleinschalige productie naar een hoger niveau. "We geven de producenten van kunstnijverheid vaak een impuls in hun handel. We streven ernaar hun meubels, shawls of potten en pannen zodanig te restylen dat ze beter verkoopbaar worden."

'Het ontbreekt de boeren aan specifieke kennis'

Op reis door West-Afrika strandden de leden van een Nederlandse landbouwdelegatie een paar dagen met pech in Senegal. Ze raakten onder de indruk van de vriendelijkheid van de bevolking, maar zagen ook de armoede waarin de mensen leefden. Thuisgekomen richtten zij de stichting Agro Casa op, met als doel de landbouw in het gebied te verbeteren. Met hulp van onder meer ICCO en Rabobank werden landbouwscholen gesticht en talloze microkredieten verstrekt.

Agro Casa draait op vrijwilligers. Maar in hun idealisme staan ze niet alleen. "Behalve van enkele fondsen vanuit de landbouw en diaconie, krijgen we steun van agrarische scholen, kerken en financiële professionals", aldus voorzitter Sjoerd Hoekstra uit Friesland.

Samen met de lokale partners van ICCO doet Agro Casa er alles aan om de leefomstandigheden in Senegal te verbeteren. Kennisoverdracht en microkrediet zijn daarbij de belangrijkste instrumenten. "We stichten landbouwscholen

foto's: Matthijs Vogels,
Design academy Eindhoven

voor part time onderwijs en zetten demonstratie bedrijven op. De agrariërs daar proberen nu ook door het kruisen van lokale veerassen en het selecteren van planten en gewassen, de productie op een hoger niveau te brengen.” Er worden geen Europese planten of dieren geïmporteerd. “De materialen zijn in Senegal wel voorhanden. Er zijn veestapels, de grond is vruchtbaar, het klimaat is goed en er is voldoende water. Het ontbreekt de boeren echter aan specifieke kennis. In samenwerking met Nederlandse praktijkscholen brengen wij die naar hen toe.”

Erfenis

Maar daar blijft het niet bij. Via de Rabobank werd een systeem van microkredieten opgezet. Ook hebben de boeren en tuinders een landbouworganisatie opgericht, waardoor hun activiteiten worden opgezet en uitgedragen. We helpen hen bij dit voor hen nieuwe fenomeen. “De mensen leefden van dag tot dag. Nu kijken ze wat meer vooruit, ze denken wat grootschaliger”, aldus Hoekstra. Opgezet vanuit christelijk agrarisch onderwijs en een diaconale achtergrond kwam Agro Casa als vanzelf in contact met ICCO, dat nu een deel van de kosten draagt. Hoekstra: “Dat heeft ons werk professioneler gemaakt. Niet alleen vanwege de wat ruimere middelen, maar ook omdat we in ICCO een goede overlegpartner hebben gevonden. Ze bepalen niet wat we doen, maar denken wel mee.”

“Ons eerste vijfjaren plan is afgerond, we draaien nu het tweede. Als dat klaar is, zit onze taak er misschien wel op. Zeker is dat de boeren daar dan ook zonder ons verder kunnen, onze erfenis moet stevig genoeg zijn, zodat de ingeslagen weg naar de toekomst bewandelbaar blijft.”

foto: Erik Hijweege

Impulsis ziet levenslicht

Omdat u als actieve Nederlander best wat steun kunt gebruiken, staat ICCO klaar met advies, een breed netwerk in 50 landen en financiële middelen. Om u nog beter van dienst te kunnen zijn, hebben ICCO, Kerkinactie en Edukans hun krachten gebundeld in Impulsis, hét loket voor particuliere initiatieven. Omdat ICCO in deze kleinschalige hulp gelooft, lanceerde ze in 2005 de IK&CO-campagne die als doel heeft de particuliere betrokkenheid bij ontwikkelings-samenwerking te vergroten. In de campagne worden onder andere vissers uit Urk die met vissers in Ethiopië samenwerken en verloskundigen uit Zeist die moeders en kinderen steunen in India middels een fototweeluik aan het publiek gepresenteerd. De campagne is genomineerd door de Stichting Adverteerders-jury Nederland (SAN). Meer weten? Kijk op www.impulsis.nl

foto: Erik Hijweege

Impulsis
Steun • Inspiratie • Samenwerking

ICCO keert terug naar binnenland Oost-Congo

Onder het fragiele vredesakkoord is de terugkeer van vluchtelingen naar de Democratische Republiek Congo in 2005 goed op gang gekomen. Ook voor ICCO was 2005 een belangrijk jaar, omdat het voor het eerst weer voet in de verwoeste dorpen zette. Inmiddels heeft ICCO verschillende projecten gefinancierd, onder meer om verkrachte vrouwen te begeleiden.

Dé doorbraak van 2005. Zo noemt Congo-relatiebeheerder Carl Jansen de stap van ICCO om het binnenland van Oost-Congo in te trekken. "We zijn met lokale partners één van de eerste organisaties die van de hoofdwegen afwijkt en de afgelegen dorpen opzoekt. Zo gauw het veilig was, zijn we op pad gegaan. Vrijwel geen enkele internationale hulporganisatie was daar actief."

En dat terwijl de levensomstandigheden juist op het grotendeels verwoeste

platteland zo slecht zijn dat veel terugkerende vluchtelingen zich maar met moeite staande weten te houden. Door de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR uitgerust met een paar zakken eten en wat zaaigoed, vinden ze bij terugkeer in het dorp niets dan wat afgebrande hutjes, een ingestorte watervoorziening en een vernielde kliniek.

Leefbaar

Om te voorkomen dat de vluchtelingen massaal in getto's in de steden terechtkomen, willen Jansen en zijn collega Sicko Pijpker via het verlenen van noodhulp de dorpen zo snel mogelijk weer leefbaar maken. Anders dan de leek wel eens denkt, bestaat noodhulp niet automatisch uit het uitdelen van voedsel. Het gaat ICCO er vooral om dat de bevolking toegang tot basisvoorzieningen heeft en weer op eigen kracht verder kan. "Met financiering van het ministerie van Buitenlandse Zaken richten we ons op de rehabilitatie van de watervoorziening en van klinieken in 200 dorpen in Zuid-Kivu", legt Jansen uit.

Omdat de sociale structuren na de oorlog compleet zijn weggeslagen, werkt ICCO ook aan vredesopbouw. "Onze partners vroegen ons te werken

aan het probleem van verkrachte vrouwen die door hun omgeving verstoten waren", vertelt Pijpker. De verkrachting van vrouwen wordt en werd als oorlogswapen gebruikt. Getroffen door het leed van de vrouwelijke slachtoffers, schreef hij bij terugkomst een beleidsnotitie. Die notitie werd een belangrijk wapen in ICCO's strijd om het leven van de slachtoffers weer zin te geven. "Ze kunnen een paar dagen terecht in opvangtehuizen. Daarna begeleiden we de vrouwen terug naar hun dorpen en gaan met hun leefomgeving in gesprek om het stigma te doorbreken. We werken daarom zowel met de directe slachtoffers, de verkrachte vrouwen, als met de overige dorpelingen", aldus Pijpker. Daarnaast worden ze geholpen met onder andere zaaigoed, huisraad en landbouwgereedschap.

De werkzaamheden in het binnenland worden uitgevoerd door de lokale partnerorganisaties onder coördinatie van een ICCO-teamleader. Jansen en Pijpker spreken van het 'kostbaarste bezit van ICCO': een niet corrupt netwerk van lokale hulporganisaties. "Wij investeren al jaren in de mensen ter plekke en daarmee in kwaliteit en betrouwbaarheid", aldus Jansen. Daarom kon ICCO als eerste – en tot nu toe vrijwel enige – internationale ontwikkelingsorganisatie de sprong naar het binnenland wagen.

Armoede in beeld

De reis met ICCO naar het verscheurde Congo was voor fotojournalist Raymond Rutting aanleiding om dit jaar te beginnen met een veiling van zijn foto's voor het goede doel. Ruim honderd foto's zijn geveild en de opbrengst van bijna 18.000 euro wordt door ICCO verdubbeld en komt ten goede aan de mishandelde vrouwen in Baraka, Congo. Rutting reisde in 2005 met ICCO mee en maakte vele foto's van slachtoffers van seksueel geweld in het conflictgebied Zuid-Kivu. Eerder bracht Rutting met zijn foto's armoede en geweld in beeld. Hij werkt sinds 1985 als fotograaf onder meer voor het ANP, De Volkskrant en de National Geographic. In 1997 en 2004 werd hij door collega's uitgeroepen tot Fotojournalist van het Jaar. Meer zien? Bestel het boek *The art of news* via www.focusmedia.nl.

Niet alles gaat van leien dakje

ICCO werkt samen met ongeveer 20 partners en besteedt op jaarbasis 2,3 miljoen euro aan de wederopbouw van het land. Daarbij gaat niet alles van een leien dakje. Sicko Pijpker, sinds 10 jaar bezig met het Grote Meren gebied, signaleert dat HIV/aids een steeds groter probleem begint te worden. "Door het ontbreken van medische voorzieningen en gezondheidszorg in het algemeen in de laatste jaren, en de grote mate van verkrachtingen zal deze ziekte steeds meer slachtoffers eisen. De ziekte leidt tot verlies van stafleden bij sommige partnerorganisaties."

Door de oorlogen en maatschappelijke chaos zijn vele lokale organisaties verdwenen of verzwakt, de aandacht ligt meer bij de uitvoering van het werk dan bij de verantwoording. Voor donoren als ICCO is het belangrijk dat het veldwerk goed wordt gerapporteerd. "De ervaring leert dat je aan door oorlog verscheurde landen als Congo niet strikt dezelfde eisen kan stellen. Om de financiën én de organisatievoering effectiever en efficiënter op te zetten, ondersteunen we de organisaties met de inzet van organisatie-adviseurs,

met lokale consultants en financiële experts."

"Op inhoudelijk vlak zijn we meer gaan inzetten op thematische programma's waarin we verschillende partnerorganisaties aan elkaar linken, zodat er meer samenhang en uitwisseling plaatsvindt. Het doel van de projecten is aan een sterke samenleving te bouwen. Dat is een breuk met vroeger, want toen steunden we veel verschillende individuele programma's", aldus Jansen. Naast deze projecten financiert ICCO natuurlijk ook projecten die gericht zijn op basisvoorzieningen zoals voldoende eten en schoon drinkwater.

'Bevolking moet weer op eigen kracht verder'

Congo krijgt nieuwe kans

Ze brengen nieuwe hoop: de verkiezingen die in juli in Congo worden gehouden. De bevolking krijgt na jarenlange voortslepende burgeroorlogen eindelijk de kans om op een democratische manier haar leider te kiezen. De verkiezingen worden door de internationale gemeenschap met veel spanning tegemoet gezien, want de kans bestaat dat het geweld weer opblaait, legt relatiebeheerder Congo Carl Jansen uit. "De rivaliserende stammen en clans, die er nu de dienst uitmaken, zogenoemde warlords, moeten straks macht inleveren. Of ze dat gaan slikken is natuurlijk nog maar de vraag." Ondanks deze onzekere factor is Jansen wel hoopvol. "De Congolezen zijn mondiger geworden en het maatschappelijk middenveld is sterker geworden. Ook is het land in een aantal opzichten vooruitgegaan. Zo is het

weer mogelijk om te reizen. Voorheen was het land in stukken opgedeeld met allerlei zichtbare en onzichtbare grenzen. Er is meer rust, omdat lokale machthebbers elkaar niet meer bestrijden. Juist omdat het nu relatief goed gaat, accepteert de bevolking geen achteruitgang meer en durft ze zich er tegen te verzetten." Zijn collega Sicko Pijpker, die het land de afgelopen tien jaar regelmatig bezocht, valt vooral de veerkracht van de mensen op. "Ze kunnen je de ellendigste verhalen vertellen en dan gaan er een grap en rol overheen en dan is het weer goed. Het relativiseringsvermogen is enorm."

Microkrediet pakt armoede aan

Ondernemerschap, werk en inkomen stimuleren op het Afrikaanse platteland, dat is het doel van microfinance-programma Terrafina van ICCO, Oikocredit en Rabobank. Het project loopt nu een jaar en de resultaten zijn hoopgevend.

In de strijd tegen armoede is het verstrekken van kleine leningen, het zogenoemde microkrediet, een effectief wapen gebleken. Ook ICCO, Oikocredit en Rabobank vinden dit en steken in een gezamenlijk project de handen uit de mouwen voor kleine ondernemers in Mali, Burkina Faso, Ethiopië, Rwanda en Oost-Congo. Hoe gaat dat in z'n werk? De drie partners verlenen financiële steun aan microfinancieringsinstellingen (mfi's) in de genoemde Afrikaanse landen. Op hun beurt lenen zij weer het geld uit aan kleine ondernemers in de binnenlanden. Met de kleine lening kunnen ondernemers hun handel uitbreiden. Volgens programma-coördinator Cor Wattel is het succes groot. "Het terugbetalingspercentage is 95 procent. Je biedt arme mensen niet alleen een lening aan, maar je geeft ze ook hoop. Hoop op een beter bestaan."

Borg

Doel van het project is dus een economische impuls te geven en daarmee de armoede op het platteland aan te pakken. Het systeem is eenvoudig, maar doeltreffend. "Ondernemers vormen kleine groepjes waarin ze elkaar beoordelen op kredietwaardigheid. De sociale structuur en het feit dat groepsleden voor elkaar borg staan, maken dat kleine ondernemers netjes terugbetalen. De borg is dus eigenlijk het vertrouwen. De groepjes komen wekelijks bij elkaar om af te betalen, maar ook om gespaard geld in te leveren, hun ideeën te bespreken en elkaar te adviseren", legt Wattel uit.

De 'truc' van microfinance is, volgens Wattel juist die sociale druk. "In het normen- en waardenpakket van deze

groepen staan solidariteit en groepsdiscipline hoog in het vaandel. Betaalt de één zijn lening niet af, dan draait de rest er voor op. Door deze spelregels strak en zakelijk toe te passen, wordt het mogelijk om kredieten te verlenen aan arme mensen, terwijl dat anders niet had gekund. Deze mensen hebben immers geen onderpand waarmee ze bij de bank terecht kunnen."

De kleine leningen worden door kleine ondernemers vooral gebruikt voor de ambulante handel, kraampjes en winkeltjes dus, maar ook mensen die een paar zakken graan opkopen van de boer en weer doorverkopen in de stad. Ook kleine ambachten doen het goed. Microkrediet bevordert dus de bedrijvigheid op het platteland.

Voor landbouwdoeleinden worden de kredieten nauwelijks gebruikt omdat deze branche langere cycli kent. Leent een boer geld om te kunnen zaaien, dan duurt het soms zo'n half jaar voordat hij kan oogsten en dus ook de lening kan terugbetalen. Dat is

wereldwijd een groot knelpunt, waarvoor het programma van ICCO, Oikocredit en Rabobank Foundation nieuwe oplossingen probeert te ontwikkelen. ECLOF timmert al aan de weg, zie kader.

Vechten

Ethiopië, Rwanda, Mali, Burkina Faso. Het zijn niet de gemakkelijkste landen om een microfinanceproject te starten. "Juist de plattelandsgebieden zijn een *blind spot*, en natuurlijk is het niet gemakkelijk, maar je hebt als ontwikkelingsorganisatie wel de plicht om in dit onontgonnen gebied te doen wat er mogelijk is. Als het gemakkelijk is, kan de commerciële sector het ook", aldus Wattel.

Gaat het wel eens mis? Ja, antwoordt Wattel. "Als lokale microkredietorganisaties te gretig zijn om te groeien,

'De borg is het vertrouwen'

moeten ze oppassen dat ze de toegang tot kredieten niet te gemakkelijk maken. Vooral in de stad zie je nog wel eens dat meerdere organisaties vechten om dezelfde klanten, soms zelfs zonder dat ze het zelf doorhebben. Dat brengt mensen in de schulden, en daar kunnen forse problemen uit ontstaan. Er zijn intussen goede oplossingen ontwikkeld voor dit soort problemen, zoals het opzetten van kredietregistratiebureaus. Maar juist in de minder ontwikkelde gebieden moet nog veel gebeuren om de sector goed te organiseren.”

Ondanks de extreme armoede in deze landen, zijn de randvoorwaarden voor microkrediet heel behoorlijk, betoogt

‘Microfinance kan samenleving veranderen’

de ICCO-medewerker. “Rwanda heeft een uitstekende microfinancieringswet. We werken daar samen met de microkredietinstelling Duterimbere. In 2005 had Duterimbere voor 135.000 euro aan lening uitstaan aan zo’n 6000 klanten, het merendeel vrouwen. Maar ook in andere landen gaat het goed. In Ethiopië heeft de overheid een positieve houding tegenover microkrediet en een redelijk functionerende microfinancieringswet. Dat lijkt tegenstrijdig want deze landen staan niet bepaald bekend om hun democratisch bestuur. Maar *microfinance* is een neutraal, bijna technocratisch onderwerp. En zo presenteert de sector zich ook, want anders kan de houding van de overheid omslaan in wantrouwen. Op langere termijn kan *microfinance* echter wel degelijk veranderingen in de samenleving stimuleren. Het helpt immers een kweekvijver voor ondernemende mensen te creëren, mensen die geloven in hun eigen waardigheid en talent. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een middenklasse die het samenlevingspatroon kan openbreken en openheid teweeg kan brengen.”

Feiten en cijfers

Wat is het Terrafina-programma?

Het Terrafina-programma is opgezet door ICCO, in samenwerking met Oikocredit en Rabobank Foundation. Terrafina – in 2005 nog AMREP geheten – probeert de armoede in Afrika terug te dringen, door microkredieten op het platteland te stimuleren. Terrafina is in het leven geroepen omdat in Afrika in tegenstelling tot bijvoorbeeld Latijns Amerika nog relatief weinig microfinancieringsinstellingen actief zijn en dit een effectieve manier is om de armoede terug te dringen.

Wat is de rol van de Terrafina-partners Oikocredit en Rabobank?

Terrafina richt zich vooral op opbouwsubsidies voor jonge mfi’s. Na een aantal jaren kunnen deze mfi’s kostendekkend opereren, en kunnen ze verdere groei financieren met het spaargeld van hun leden en met leningen van buitenaf.

Dat laatste is de specialisatie van Oikocredit. Zij heeft zich helemaal gespecialiseerd in leningen aan mfi’s en coöperaties en is daarin wereldwijd het grootste particuliere fonds.

Ook Rabobank Foundation verstrekt zulke leningen. Rabobank levert daarnaast ook bancaire expertise.

Hoelang krijgt een mfi financiële steun?

Terrafina stelt als harde voorwaarde dat mfi’s toewerken naar duurzaamheid. Een mfi in de stad wordt geacht na 3 tot 5 jaar op eigen benen te staan. Op het platteland duurt dat langer, omdat er minder mensen wonen en de landbouw meer risico’s met zich mee brengt. Daarom krijgen mfi’s op het platteland maximaal 7-10 jaar financiële steun. Deze termijn is afhankelijk van de situatie. In minder dichtbevolkte gebieden zijn de klanten wat moeilijker te binden.

Meer lezen? Ga naar www.icco.nl/microkrediet

foto: Sicko Pijpker

Landbouwkredieten

De meeste microkredietinstellingen willen hun vingers er niet aan branden: de landbouw. ECLOF, Ecumenical Church Loan Fund, onderscheidt zich hierin en zet bewust in op deze sector. Reden voor andere mfi’s om landbouw te mijden zijn de lange cycli en relatief veel risicofactoren (zoals het weer en mislukte oogsten). “Daarnaast verstrekt ECLOF ook kredieten aan onderwijsprojecten, wat eveneens weinig voorkomt”, legt ICCO-medewerker Roel Aalbersberg uit. ICCO steunt ECLOF met zo’n 400.000 euro per jaar. Meer lezen over ECLOF? Ga naar www.eclof.org

foto: Ben Nijkamp

Revolutie brengt geen verandering voor armen

Een jaar geleden dacht men het roer tijdens de tulpenrevolutie volledig om te gooien in de oud-Sovjetstaat Kirgizië. Met het verjagen van de president gloorde weer nieuwe hoop. Dat blijkt nu ijdele hoop, want hoewel de machthebbers het veld hebben geruimd, is de macht feitelijk niet veranderd. En daarmee is ook de situatie van armen en kwetsbaren niet verbeterd. Reden voor ICCO om Kirgizië ook in 2006 scherp in het vizier te houden.

Het was spannend, het afgelopen jaar, blikte Kirgiziëdeskundige Joost van den Hee terug. “De tulpenrevolutie ofwel de fluwelen revolutie heeft de zittende macht kunnen verjagen. Er kwam openheid en meer democratie. Zelfs de grondwet werd deels herschreven. Maar al gauw bleken deze hoopgeven- de ontwikkelingen slechts *window dressing* te zijn. De vrijheid van ngo’s wordt ingeperkt en de overheid bereidt wetgeving voor om de geldstromen van ngo’s te controleren in verband met hun politieke activiteiten, weet Van den Hee. “De nieuwe machthebbers zijn helaas net zo corrupt als hun voorgangers en grotendeels gevangen in clanverbanden. Andere poppetjes, zelfde toneel dus. Daarnaast is er veel druk op de nieuwe regering vanuit andere Centraal Aziatische staten en Rusland om de invloed van Amerika in te dammen en vooral niet te democratisch te zijn.”

Ondertussen zijn de leefomstandigheden er voor kwetsbare groepen niet beter op geworden. Met het gemiddelde loon van tweeënhalve dollar per dag is het schaarrelen om rond te komen. De slechte economische situatie – nog een erfenis van de Sovjettijd- treft vooral gepensioneer-

den, rurale migranten en vrouwen. Daarom zijn lokale organisaties begonnen met het verbeteren van hun situatie. ICCO en andere oecumenische organisaties ondersteunen deze initiatieven. Inmiddels hebben zich 100.000 Kirgiziërs aangesloten bij zogenoemde *self help groups*. Deze gemeenschappen ontplooiën economische, politieke en culturele activiteiten om hun situatie te verbeteren. Klein-schalige economische bedrijvigheid geeft gezinnen de kans een inkomen te verdienen en deze bewustwording resulteert in een lobby naar de overheid voor betere basisvoorzieningen als wegen en drinkwater. Dit wordt samen gedaan met de lokale organisaties, partners van ICCO, die lobbyen op lokaal en nationaal niveau om de problematiek van de kwetsbare groepen in de samenleving op de agenda te zetten. “Lokale organisaties waarmee ICCO samenwerkt treden op als trainer, katalysator en lobbyist”, voegt Van den Hee er aan toe.

Tradities

Net als in veel andere ontwikkelingslanden nemen vrouwen in Kirgizië het voortouw in de moeilijke situatie en dat vanuit een achtergestelde positie. “De *self help groups* zijn niet alleen

bedoeld om de vrouwen een inkomen te geven, maar ook om hen meer zeggenschap te geven. Nu zie je dat vrouwen goedlopende handeltjes opzetten, maar zodra er werkelijk geld mee te verdienen valt, raken de mannen geïnteresseerd in de buit. Het is belangrijk om na te gaan of de positie van vrouwen echt verbetert omdat oude tradities zich daar vaak tegen keren.”

Essentieel is ook het bevorderen van gemeenschapszin, merkt Van den Hee op. “Saamhorigheid kun je bereiken door bijvoorbeeld samen de basisschool op te knappen en culturele festiviteiten te organiseren. Daarmee bevordert je de binding en het vertrouwen.” En dat is volgens de Kirgiziëspecialist uiteindelijk waar het om draait: het vertrouwen dat mensen in elkaar opbouwen om economische, politieke en sociale relaties te ontwikkelen.

ICCO steunt dit jaar achttien organisaties in Kirgizië met 1,1 miljoen euro. Kirgizië staat ook wel bekend als de 'meest democratische' staat in Centraal Azië en grenst aan Oezbekistan, Kazachstan, China en Tadzjikistan. Kirgizië is een presidentiële republiek met als hoofdstad Bishkek. Het land telt 5 miljoen inwoners en er wordt Kirgizisch en Russisch gesproken. De bevolking bestaat voor 75 procent uit moslims en 20 procent van de inwoners is Russisch ortho-

dox. Tot 1917 werd het noorden van het land bewoond door jagers en rondtrekkende boeren. Het zuiden van Kirgizië is een dichtbevolkt gebied, met vele verschillende volken en met een eeuwenoude cultuur die gevestigd is in de periode van de oude zijderoutes. In 1936 werd Kirgizië een socialistische Sovjetrepubliek. Bij het uiteenvallen van de Sovjet Unie verklaarde Kirgizië zich in 1991 onafhankelijk. Het huidige staatshoofd is president Koermanbek Bakjiev.

Buddyproject rolt als sneeuwbal door Brazilië

Begonnen in 1997 met een klein pilotproject in Rio de Janeiro, is het zogenoemde Rede Buddy-Brasil programma in 2005 uitgewaaierd over het hele land: in 11 deelstaten zijn momenteel bijna 500 vrijwilligers actief in het begeleiden en steunen van mensen die leven met aids. "En het netwerk breidt zich uit als een sneeuwbal."

Het idee van buddy's die aids-patiënten helpen met allerlei praktische en emotionele zaken is – in samenwerking met Schorer – gekopieerd uit Nederland. "We hebben het eigenlijk één op één overgezet naar Brazilië en het werkt daar net zo goed als hier", legt Braziliëdeskundige Barbara Feres uit. Aids vormt in Brazilië een steeds groter probleem. Vooral getrouwde vrouwen uit de laagste inkomensgroepen raken besmet. "Het is toch een macho samenleving, mannen gaan

nogal eens vreemd en besmetten vervolgens hun echtgenote."

Apotheek

Het goede nieuws is volgens Feres dat de jaren geleden aangekondigde aids-explosie in Brazilië vooralsnog is uitgebleven. "De regering heeft de voorlichting en preventie sterk ter hand genomen." Bovendien heeft de Braziliaanse regering sterk ingezet op het doorbreken van het patentrecht op aidsremmers, waardoor medicijnen in

eigen land kunnen worden geproduceerd en in veel gevallen zelfs gratis verstrekt kunnen worden. "Maar als je zo arm bent dat je geen kaartje voor de bus kunt kopen om naar de apotheek te gaan, dan schiet je daar weinig mee op."

Het buddyproject doorbreekt het stigma rond aids, want wie de ziekte heeft, krijgt te maken met onbegrip en discriminatie. Dat gaat soms zelfs zo ver dat aidspatiënten hun baan niet meer zeker zijn. Het buddyprogramma biedt emotionele en praktische bijstand. Feres: "De buddy kan zijn cliënt begeleiden bij de weg naar juridische hulpverlening."

Daarnaast werken homo- en lesbische belangengroepen samen met ziekenhuizen, gemeenten en universiteiten en krijgen ze brede steun van maatschappelijke organisaties en zelfs vanuit het bedrijfsleven."

Hierdoor krijgt het programma een steeds grotere uitstraling naar de samenleving, voorspelt Feres. Juist door deze succesformule zal het netwerk zich de komende jaren – met steun van de Europese Unie – uitbreiden naar andere steden. "De sneeuwbal zal dus alleen maar sneller gaan rollen", besluit Feres.

Het Braziliaanse succes

Wereldwijd lijden ongeveer 40,3 miljoen mensen aan aids. In Brazilië ligt dit cijfer op 'slechts' 600.000, dankzij de succesvolle strijd tegen aids. In 1997 startte de Braziliaanse overheid met de verstrekking van gratis aidsremmers aan alle hiv-geïnfecteerden. Zes jaar later was het aantal doden door aids gehalveerd, dankzij een brede aanpak. Naast gratis aidsremmers was er voorlichting, werkten hulporganisaties samen en werden hiv-patiënten actief begeleid door zogenoemde buddy's. Ook de overheidscampagne waarbij miljoenen gratis condooms werden verstrekt heeft effect gehad. Meer weten over hoe Brazilië het aidsprobleem het hoofd biedt? Kijk op www.stopaidsnow.nl.

ICCO staat aan de vooravond van een nieuw tijdperk

Tineke Lodders blikt terug

Een inspirerend en bijzonder jaar. Zo heeft Tineke Lodders-Elfferich 2005 ervaren, het jaar waarin ze terugtrad als voorzitter van ICCO. "Dat was bijzonder, want we waren bezig met heel cruciale beslissingen en je wilt de zaken zo goed mogelijk achterlaten voor je opvolger", aldus de bestuurder, door directeur Jack van Ham treffend omschreven als 'de vrouw die ICCO hielp zijn geiten wollen sokken uit te trekken'.

De belangrijkste bestuurlijke erfenis die Lodders naar eigen zeggen achterlaat is die van een organisatie die volwassen omgaat met de partners in binnen- en buitenland. Zo werden wereldwijd de partners uitgenodigd voor een conferentie over de toekomstige samenwerking. In Nederland ging ICCO tegelijkertijd een strategische alliantie aan met belangrijke andere ontwikkelingsorganisaties.

Versnippering

"We zijn in 2005 begonnen met de zogenoemde partnerconferenties", legt de voormalig voorzitter uit. "In elk werelddeel hebben we een bijeenkomst belegd waarop we serieus met onze lokale partners in gesprek zijn gegaan over hun en onze rol binnen de samenwerking. De bedoeling is dat we meer zeggenschap leggen bij de lokale organisaties en dat zij hun verantwoordelijkheid daarin nemen. Dit doen we omdat we geloven dat ontwikkeling alleen

duurzaam is als de mensen daar ruimte krijgen om verantwoordelijkheid te nemen."

In het binnenland zijn tegelijkertijd de banden met andere, voor ICCO belangrijke, ontwikkelingsorganisaties aangehaald. "Er is toch nog veel versnippering op het noordelijke erf van de ontwikkelingshulp. Het is van groot belang dat ICCO zich via de alliantie samenbindt met partners als bijvoorbeeld PKN/Kerkinactie, Edukans, Prisma en dergelijke", aldus Lodders.

In combinatie met een steeds betere samenwerking met het bedrijfsleven markeren deze processen het begin van een nieuw tijdperk. Opnieuw gebruikt Lodders daarbij het woord 'volwassen': "Mede vooruitlopend op het nieuwe beleid van het ministerie van Buitenlandse Zaken leggen we de verantwoordelijkheden wat scherper bij de partners in het buitenland. Die schrikken daar soms van. Precies om die begrijpelijke onzekerheid weg te nemen, hebben we de partnerconferenties belegd."

Maar ook op het kantoor in Utrecht zal de vernieuwde manier van werken gevolgen hebben voor de werkwijze. "Het proces is in gang gezet, maar het moeilijkste komt waarschijnlijk nog", voorspelt Lodders. "Maar ik heb er het volste vertrouwen in. ICCO is een pracht organisatie, die ik met trots achterlaat."

Nu is Lodders er ook de vrouw niet naar om te gaan zitten somberen. Aanpakken en blijven lachen is eerder haar devies. "Zij heeft ICCO geholpen de wollen sokken uit te trekken", zei directeur Jack van Ham niet voor niets op haar afscheid. "En ze heeft vrolijkheid binnen de organisatie gebracht." "Natuurlijk mag er gelachen worden en van het leven genieten. Het mooie van de landen waar we actief zijn met onze hulp is nu juist dat mensen vaak de gaven hebben er het beste van te maken. Net als ICCO hebben ze hoop en vertrouwen op een betere toekomst voor hun land, maar ze beseffen heel goed dat de beste garantie daarvoor bij henzelf ligt."

Nieuwe voorzitter wil successen delen

ICCO is solide en betrouwbaar, maar heeft te lang in de schaduwkant gestaan, vindt Doekle Terpstra, sinds 1 januari voorzitter van ICCO. De oud-CNV-voorman vindt dat je 'successen niet moet begraven.' "Ontwikkelingssamenwerking is niet iets internationaals, maar speelt zich ook hier af. We zijn allemaal deel van één en dezelfde wereldgemeenschap. We zouden daarom niet van internationale solidariteit maar van internationale collegialiteit moeten spreken." Meer weten over Doekle Terpstra en zijn visie op ontwikkelingssamenwerking?

Ga naar www.icco.nl/bestuur.

Jack van Ham en Tineke Lodders-Elfferich

Dit jaar overleden: Karel Glastra van Loon, journalist en schrijver. Er zijn mensen wier dood je treurig stemt omdat hun vertrek voorgoed een gat slaat in je eigen leven. Er zijn mensen wier dood een hele samenleving met een schrijnend tekort confronteert. Karel Glastra van Loon hoorde wat mij betreft bij die laatste soort.

foto: Hans Hogervorst/NCRV

Zachte krachten zullen winnen

Waarom? Hij was van de generatie die weet wat er in de wereld te koop is. Die weet dat bevlogen idealen alleen geen leefbaarder werkelijkheid opleveren, dat het – om vrede werkelijk een stap dichterbij te brengen – nodig kan zijn om vuile handen te maken. En niettemin was hij ondanks dat alles iemand die het geloof wakker hield dat zachte krachten zullen winnen in het eind. Ik vond hem inspirerend. Vanaf de kennismaking met zijn boek 'Vannacht is de wereld gek geworden', geschreven uit onvrede met de onverzadigbare nieuwshonger van de harde journalistiek, die als een sprinkhanenplaag neerstrijkt in gebieden waar iets hevigs te beleven valt en verder trekt zodra de eerste nieuwshonger gelenigd is – de mensen ter plaatse aan hun lot overlatend. Tot aan zijn toespraak tijdens de eerste Verkuijlezing van ICCO, waar hij de zaal voorhield: 'Wij hebben een geloofwaardigheidsprobleempje. Deden we vroeger nog wel eens iets uit liefde, tegenwoordig willen we eerst weten wat het kost.'

Als ik mij weer eens bezin op de vraag hoe het ook alweer moet, betrokkenheid bij de wereld, denk ik vaak aan hem. Misschien zelfs vaker nu hij er niet meer is. Ik ben ervan overtuigd dat het moet, betrokkenheid op de wereld. Dat het niet aangaat om als burger in het rijke westen onverschillig aan de zijlijn te staan, uitsluitend gericht op eigen wel en wee. De wereld roept. De vraag is: hoe moet ik antwoorden? Ik, ik persoonlijk. Natuurlijk kan ik me via

donaties aansluiten bij bestaande initiatieven, ben ik blij dat een deel van mijn belastinggeld terecht komt bij organisaties als ICCO. Maar om mijn betrokkenheid te voeden en levend te houden, is ook nodig dat ik een meer directe relatie aanga met mensen of projecten die ontwikkeling ondersteunen, bevorderen. Ik hoor dat ook vaak als ik spreek in het land: wat kan ik doen om onrecht de wereld uit te helpen, armoede te bestrijden, honger te stillen? De tijd van collectief werken aan ontwikkelingssamenwerking is niet voorbij, nog lang niet overbodig geworden. Maar om de wereld werkelijk in het vizier te houden zijn particuliere initiatieven daarnaast onontbeerlijk. ICCO dus, en Ik&Co. Alle zachte krachten verzamelen.

Jacobine Geel

Karel Glastra van Loon heeft een boek geschreven over het schrijnende lot van Birmese vluchtelingen. Foto-graaf Jan Bogaerts reisde met hem mee en maakte een reeks aangrijpende persoonlijke portretten van de vluchtelingen. In de maand juli is de tentoonstelling te zien in de Oude Kerk in Amsterdam. Wilt u meer weten, ga dan naar www.icco.nl. ICCO - als sponsor- nodigt u van harte uit om de tentoonstelling te komen zien.

foto: Jan Bogaerts

ICCO & de nood

2005 stond voor de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO) in het teken van drie grote natuurrampen: de tsunami en de verwoestende aardbeving stonden volop in de publieke belangstelling. De watersnood die Midden Amerika trof, stond minder in de belangstelling, maar ontsnapte niet aan de aandacht van Kerkinactie en ICCO. De hulporganisaties spraken de noodfondsen aan. De hulpverleners over 'hun ramp van 2005'.

foto: ACT - Mark Beach, MCC

Pakistan: ramp na de ramp voorkomen

De aardbeving die in de nazomer het noorden van Pakistan honderdduizenden mensen dakloos maakte, werd in de rest van de wereld aanvankelijk tamelijk lauw ontvangen. De enorme inzamelingsactie na de tsunami had de mensen ook in Nederland donormoe gemaakt, zo leek het. "In de eerste weken na de beving hadden de inzamelingsacties rond de 900.000 euro opgebracht", herinnert ICCO-medewerker Raymond Bernardus zich maar al te goed. "Veel te weinig om de eerste nood te lenigen."

Hulp kwam eerst aarzelend op gang

Het weerhield hem er niet van om namens Kerkinactie/ ICCO de nodige noodhulp naar Pakistan te dirigeren en zelf vanuit het rampgebied via de lokale partnerorganisaties de verspreiding te coördineren. "Tenten, voedsel, dekens en kooktoestellen, aan alles was een groot gebrek." De distributie kwam moeizaam op gang, het leger was in eerste instantie te druk met het consolideren van de eigen positie in de omstreden regio Kashmir. "Maar na een paar dagen kwamen de militairen in actie, waarna de operatie steeds soepeler ging lopen", aldus Bernardus.

Belangrijk was dat ook de media wereldwijd gaandeweg de omvang van de ramp begonnen in te zien. "De boodschap dat er duizenden mensen dakloos in de koude winter dreigden te sterven, drong toch door." Mede door de hernieuwde aandacht leverde de inzamelingsactie in Nederland uiteindelijk toch nog 38 miljoen euro op waarvan een kleine 6 miljoen voor Kerkinactie/ICCO. Bernardus blikt aan het einde van het jaar dan ook tevreden terug op de hulpactie: "Afgezien van alle ellende hebben we gezamenlijk met alle actoren uiteindelijk na de eerste ramp een humanitaire ramp van ongekeerde omvang weten te voorkomen. De actie is daarmee een van de succesvolste waaraan Kerkinactie/ICCO heeft deelgenomen."

Ruim een jaar na de tsunami: wat leverde de hulp in Atjeh op?

De teller van het aantal doden in Atjeh is blijven steken op 160.000. Het leven van één miljoen Atjeeërs is ontregeld. De eerste vier maanden na de tsunami hebben Kerkinactie en ICCO via hun partnerorganisaties aan ongeveer 67.000 mensen noodhulp verleend in Atjeh. Zo werd er aan 28.000 mensen voedsel uitgedeeld en werden 10.000 mensen voorzien van medische zorg. Dankzij de snelle bouw van latrines en het zuiveren van drinkwater, bleef de uitbraak van epidemieën uit. Aan ongeveer 10.000 mensen zijn bouwmaterialen en schoolspullen uitgedeeld zodat zij zoveel mogelijk hun normale leven weer konden oppakken. Meer lezen? Kijk op www.tsunamihulp.nl. Op de website vindt u een uitgebreide omschrijving van de resultaten van de hulp in Sri Lanka, Thailand, India en Somalië.

Hulpverlening tsunami bepaalt 2005

Door de media al snel uitgeroepen tot de 'Ramp der Rampen', leverde de tsunami in 2005 voor de wereldwijde hulpverlening handenvol werk op. Als financieringsorganisatie stonden ICCO en Kerkinactie niet zelf in de frontlijn, maar de partnerorganisaties behoorden tot de eerste die de getroffen gebieden introkken.

Voor assistent relatiebeheerder voor India, Henry Bartsch was de tsunami de eerste maal dat hij namens ICCO met noodhulp te kreeg. En dan meteen met de grootste natuurramp die de wereld sinds lange tijd had gezien: in de eerste dagen na de ramp liepen de schattingen over het aantal doden op tot boven de 500.000. Het uiteindelijke cijfer bedroeg rond de 270.000 doden.

Bartsch functioneerde uiteraard vooral achter zijn bureau in Utrecht. "Dankzij ons lokale netwerk konden we snel en goed hulp bieden. Onze partnerorganisaties verleenden in overleg met ons de hulp. Zij kwamen al heel snel met aanvragen voor financiering van de hulp. Dat hebben we hier zo snel mogelijk geregeld."

‘Het is toch anders als je het met eigen ogen ziet’

Vanuit de gezamenlijke wervingsactie kregen ICCO en Kerkinactie 31 miljoen euro te besteden. Het geld was eind 2005 voor drievijfde deel aan de partners gecommitteerd. "Behalve de noodhulp ondersteunen we inmiddels veel structurele projecten. Deze worden opgezet en uitgevoerd door onze partnerorganisaties in nauwe samenwerking met de doelgroep/slachtoffers van de tsunami", aldus Bartsch.

Hij noemt de hulpverlening vanuit ICCO en Kerkinactie goed verlopen. Zonder compleet te zijn, somt hij een paar voorbeelden op: "Vissers hebben nieuwe boten inclusief motoren en netten gekregen, waarbij ze zelf bij het ontwerp betrokken waren. We hebben schoolmateriaal vervangen en boeren geholpen bij de teelt van nieuwe gewassoorten. De oude wilden niet meer groeien op de verzilte bodem."

Ondanks alle gruwelijke tv-beelden en verhalen van de mensen ter plaatse, drong de schaal van het menselijk leed pas echt diep tot hem door tijdens zijn eerste bezoek aan de regio. "De beelden van de weggevaagde huizen en vooral die ene huilende vrouw die haar familie had verloren grijpen hem tot de dag van vandaag aan. Het is toch anders als je het met je eigen ogen ziet in plaats van op tv."

Watersnood Midden Amerika: 'Ramp der Vergetenen'

'De Ramp der Vergetenen', zo betitelt ICCO-medewerker voor Midden Amerika Florinda Nieuwenhuis de watersnood die 'haar' gebied vorig jaar in het vroege najaar trof. De overstromingen in El Salvador, Honduras, Guatemala en Nicaragua waren het gevolg van de orkanen Stan en Beta die door de streek raasden. Meer dan tweeduizend doden, een veelvoud aan daklozen en een verwoeste oogst waren het resultaat.

ICCO sprak onmiddellijk haar noodfondsen aan, maar tot een echte inzamelingsactie kwam het niet: "Een week na Stan gebeurde de aardbeving in Pakistan. De samenwerkende hulporganisaties besloten toen daarvoor te gaan werven. Wij hebben wel een gironummer ingesteld, maar dat was meer voor mensen die ons spontaan belden met

de vraag waar ze geld konden storten", aldus Nieuwenhuis. Toch heeft ICCO met het geld dat er was nog veel goeds kunnen doen, zo benadrukt ze. "We hebben niet alleen voedsel, tenten, dekens en andere voor de hand liggende hulp geboden. Onze partnerorganisaties hebben veel gedaan aan het voorkomen van ziektes in de opvangcentra en zelfs aan het begeleiden van mensen met een trauma. Zo werden er clowns ingezet om de getroffen kinderen hun ellende even te laten vergeten."

Een half jaar na de ramp is de noodhulpfase afgerond. De aandacht gaat uit naar de wederopbouw, waarbij huizen worden opgebouwd en gewassen opnieuw worden ingezaaid. "Maar eigenlijk hebben we ons daar van meet af aan op gericht", stelt Nieuwenhuis. "Voor ICCO is rampenmanagement een onlosmakelijk verlengstuk van ontwikkelingshulp. Want bestrijd je de armoede, dan maak je de mensen minder kwetsbaar voor natuurgeweld." Zonder de rol van ontwikkelingsorganisaties te willen bagatelliseren, ziet Nieuwenhuis hier toch ook een belangrijke taak voor de nationale overheden en het bedrijfsleven. "Zij moeten ervoor zorgen dat de vergetenen na de ramp een stem krijgen binnen de sociaaleconomische ontwikkeling van het land."

foto's: Mike Kollöffel, DanChurchAid, ACT

**'Armoedebestrijding is óók
mensen weerbaar maken
tegen natuurgeweld'**

ICCO in cijfers en thema's

continent	aantal partnerorg.	uitgaven in 2005	aantal lopende financ.
Afrika	306	27.840.702	408
Azie en Europa	316	44.631.518	468
Latijns-Amerika	204	18.983.080	259
Wereldwijd	32	11.456.067	49
Totaal	858	102.911.367	1.184

bestedingen Nederland	bedrag
Frontdesk	1.978.519
Samenwerkingspartners*	19.547.759
Lobby & Educatie	3.095.551
Totaal	25.359.534

*(o.a. Kerkinactie, Edukans, Wilde Ganzen en Prisma)

Om de situatie van mensen in ontwikkelingslanden structureel te verbeteren, kiest ICCO voor een aanpak op drie hoofdthema's.

D&V

(Democratisering & Vredesopbouw)

Belangrijke voorwaarden voor een succesvol ontwikkelingsbeleid zijn dat mensen in vrede kunnen leven, dat zij toegang hebben tot de basisvoorzieningen, en dat zij vrij deel kunnen nemen aan het openbaar bestuur van de samenleving. ICCO stimuleert activiteiten die de opbouw van een rechtvaardige samenleving bevorderen.

DREO

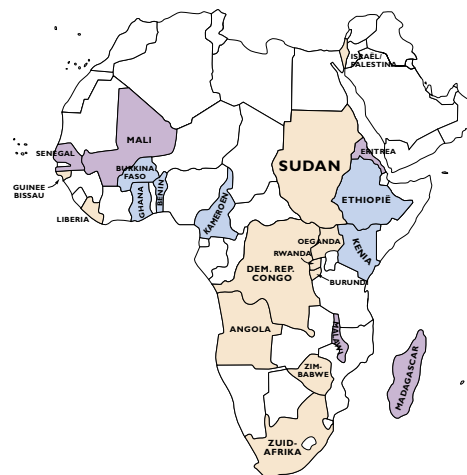
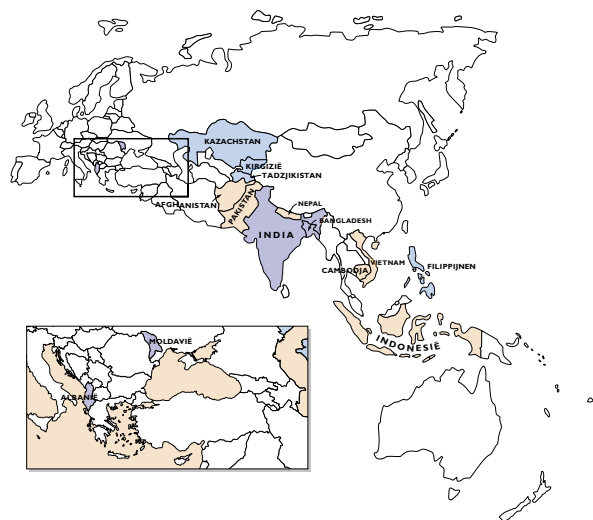
(Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling)

Economische ontwikkeling zorgt voor inkomen en welvaart. Die ontwikkeling moet echter ecologisch en sociaal duurzaam zijn om ook op langere termijn inkomen te bevorderen. Daarbij is het van belang dat iedereen gelijke toegang krijgt tot hulpbronnen en afzetmarkten. In Nederland maakt ICCO zich sterk voor eerlijke handelsrelaties, sociaal-ethisch beleggen en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

TtB

(Toegang tot Basisvoorzieningen)

Iedereen heeft recht op voedsel, drinkwater, gezondheidszorg en onderwijs. ICCO werkt via de lokale partnerorganisaties aan een blijvende verbetering van de leefomstandigheden van de meest kwetsbare groepen, zoals vrouwen, kinderen en minderheden.

Goedkope katoen nog altijd duur betaald

Je zult Hans de Backer noch Erik Ackerman snel voor de deur van textielketen Zeeman actie zien voeren tegen goedkoop ingekochte katoenen t-shirts. Niet dat ze er zich te goed voor voelen, maar als bestuurslid van de JOVD, respectievelijk lobbyist bij ICCO, stellen ze hun doelen wat hoger: eerlijker wereldhandel. “Sinds ik in India heb gezien waar onze katoen vandaan komt, wordt er naar me geluisterd.”

Vorige zomer maakte Hans de Backer (24) als toenmalig voorzitter van de jongerenpartij van de VVD, de JOVD op uitnodiging van ICCO een studiereis naar India. Samen met andere politieke jongerenleiders bezocht hij arme katoenboeren en sprak met hun organisaties. De reis resulteerde in een adviesrapportage aan Agnes van Ardenne, minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

Boeren genegeerd in onderhandelingen

foto: Lisette Hombergen

Kunstmatig

Met ontzetting constateerde De Backer dat onze goedkope katoen in India duur wordt betaald. “Er heerst grote armoede en sociale ontwrichting, mede omdat het Westen geen fatsoenlijke prijs betaalt voor de katoen. Het zijn vooral de subsidies die de prijs op de wereldmarkt kunstmatig laag houden”, legt Ackerman uit die coördinator Lobby en Beleidsbeïnvloeding is. Op dagelijkse basis benadert hij politici en beleidsmakers in binnen- en buitenland. “Via ons netwerk voorzien we hen van informatie over de gevolgen van beleid voor de armste groepen en over mogelijke alternatieven.”

Speerpunt in het beleid van ICCO is het bevorderen van een meer duurzame katoenteelt en het afschaffen van de handelsbelemmeringen op de katoenmarkt. Zo heeft Ackerman zich vorig jaar sterk bezig gehouden met de handelstop die de WTO in Hong Kong hield. “Met hulp van onze partnerorganisaties hebben de boeren zich georganiseerd, zodat er een delegatie naar Hong Kong kon komen. Wie kan er nu beter de belangen behartigen voor de katoenboeren dan de katoenboeren zelf?”

Status

De reis van De Backer past in de strategie van ICCO om zoveel mogelijk jonge mensen te betrekken bij het streven naar een eerlijker handelsverhouding. De Backer: “Als je er geweest bent, is het toch anders. Je ziet de achterstand in landbouwonderwijs, je ziet hoeveel gif ze noodgedwongen gebruiken. Of eigenlijk moet ik het omdraaien: als je er niet geweest bent, is het wel heel makkelijk voor eigen parochie preken.”

Belangrijk voordeel van het bezoek is dat de status van De Backer als pleitbezorger van een eerlijke wereldhandel flink is gestegen. “Sinds ik in India heb gezien waar onze katoen vandaan komt, wordt er naar me geluisterd op discussiebijeenkomsten. Ik vertel over het gebrek aan onderwijs en scholing en ga door naar de dieperliggende oorzaken. En dan wordt het meestal spannend.”

Want dat een profeet in eigen land niet altijd wordt geëerd ervoer hij laatst nog tijdens een VVD-bijeenkomst op het boerenland van Groningen. Praten over minder subsidie wordt daar niet in dank afgenomen. “Je komt aan veel

zaken: werkgelegenheid, inkomen en zelfs het bestaansrecht van boeren.”

Toch ziet de JOVD'er vooruitgang. “De oudere generatie ziet dat de jeugd andere ideeën heeft en voelt het warmer worden onder de voeten.” Maar niet iedereen gaat de confrontatie aan. “Minister Zalm mag zich in Den Haag graag tegenstander tonen van landbouwsubsidies. Op bezoek bij de boeren in de veenkoloniën houdt hij nogal eens een ander verhaal.”

Bilateraaltjes

ICCO voert veel ‘politieke discussies’ in Nederland en daarbuiten. “We zien dat landen steeds vaker regionaal en bilateraal handelsverdragen afsluiten. Daarmee wordt een deel van de sterkere organisatie van de katoenboeren teniet gedaan.”

Er wordt daardoor niet rechtevrees met hun belangengroepen onderhandeld, maar met hun regering. En die vertegenwoordigt soms hele andere belangen dan die van de armste producenten. “Iemand moet Brussel of de WTO daar toch op wijzen”, aldus de lobbyist.

Erik Ackerman

foto: Wilma Muns

De handel in tropisch fruit of duurzaam katoen vraagt om meer dan het veiligstellen van afzet in het westen. Aan de aanbodzijde moet ook veel geregeld zijn. “De aanvoer moet gegarandeerd zijn, de kwaliteit moet voldoen aan wat de Nederlandse consument wil. Dat vraagt om een goede en sterk georganiseerde boerenstand ter plekke. De mango's moeten wel verkopen, anders kiepert Albert Heijn ze zo weer uit de winkel.”

Pijn

De Backer hamert op het aanpakken van de problemen in het land zélf. “De mensen moeten daar hun eigen zaken op orde brengen. Maar dat neemt niet weg dat ze een eerlijke prijs moeten krijgen voor hun katoen.” Verandering van de handelsstructuur zal ook in Nederland pijn doen, voorziet De Backer. Maar voor hem staat vast dat het zal gebeuren: “Het is geen economische afweging, het is een morele kwestie. Zolang wij onze spullen tegen dump prijzen op de markt gooien, onthouden we de allerarmsten een redelijk bestaan. Veel jongeren accepteren dat niet langer.”

‘Als je er bent geweest, is het anders’

Behalve met de beleidsmakers is Ackerman samen met collega's ook met het internationale bedrijfsleven in gesprek. “Albert Heijn verkoopt nu duurzaam en *fair* geproduceerd tropisch fruit. Zoiets vergt jaren van overleg, maar dan heb je ook wel de positie van rond de duizend telers en hun gezinnen sterk verbeterd.”

Hans de Backer in India

Toerisme bloeit op in ontwikkelingslanden

Ontwikkelingslanden zijn vaak negatief in het nieuws: natuurrampen, oorlogen en corruptie. Toch zijn er ook positieve zaken. Zo kent elke toerist verhalen over het rijke wildleven in Afrika, de gastvrije bevolking in Azië en het natuurschoon in Brazilië. ICCO steunt de opkomende toeristenindustrie in Zuid-Afrika en Brazilië.

Neem nou Brazilië. Een land zo groot als heel Europa, geassocieerd met voetbal en carnaval maar ook met hongerige straatkinderen en armoede op het platteland. Het massatoerisme heeft vooral in het noordoosten vaste voet gekregen: het één na het andere resort schiet uit de grond, duizenden Europeanen zoeken vertier, zon en zee. Maar dat is volgens relatiebeheerder voor Brazilië Barbara Feres precies niet het toerisme dat ICCO als ontwikkelingsorganisatie wil steunen. "De arme bevolking profiteert er niet van, de opbrengst verdwijnt naar het buitenland en het sekstoerisme neemt sterk toe, er dreigt een tweede Thailand te ontstaan."

ICCO steunt duurzame en eerlijke toeristensector

Zeilvlotten

ICCO is via partnerorganisaties al jaren actief in het arme noordoosten. Ze ziet de economische kansen en steunt lokale organisaties in het opzetten van een meer duurzame toeristensector. "Lokale vissersdorpen willen graag mensen ontvangen en hebben veel te bieden: prachtige boottochten met catamarans en spectaculaire zeilvlotten, mogelijkheden om te zeevissen, gastvrijheid en *couleur locale* die de resorts niet kennen. Toeristen die het werkelijke leven willen zien, komen hier graag naar toe en de bevolking wordt er beter van."

Ook in Zuid-Afrika zet ICCO voorzichtig in op de toeristenindustrie als bron van inkomsten voor de arme zwarte bevolking. Verantwoordelijk medewerker Ate Kooistra: "De sector is nog grotendeels in blanke handen, maar is wel goed voor 10 procent van de economie."

"Sinds kort steunen we de organisatie Fair Trade Tourism South Africa. Deze zet zich in voor een eerlijk en duurzaam toerisme en certificeert kleinschalige initiatieven op basis van ecologische en sociale criteria. De toerist weet dan dat de bevolking echt baat heeft van zijn komst naar het land."

Rotstekeningen

De concurrentieslag met de comfortabele en op westerse leest geschoeide mega-industrie blijft echter nog moeilijk, zo realiseren Kooistra en Feres zich terdege. Niet alleen de kwaliteit moet voldoende zijn, de reiziger moet het huisje in dat kleine dorpje ook nog in de reisgids terug kunnen vinden. "Onze partners doen erg hun best, maar de reiswereld is vrij gesloten, daar kom je niet zomaar tussen," aldus Kooistra. Toch ziet hij wel kansen. "Er zijn al internationale reisorganisaties die de meerwaarde van een authentiek verblijf in de buurt van eeuwenoude rotstekeningen inzien en promoten."

Toerisme moet mens én milieu respecteren

Meer lezen over verantwoorde vakanties in Zuid-Afrika? Surf naar www.fairtourismusa.org.za

Met PSa kom je een eind

De afdeling Personele Samenwerking (PSa) van ICCO werft deskundigen en zendt deze uit voor periodes variërend van enkele weken tot een paar jaar. Uitgezonden komen in dienst van lokale partners van ICCO. René Fleuren en Jouwert van Geene hebben tijdens hun uitzending een column bijgehouden. Hieronder twee fragmenten.

foto: René Fleuren

Theater maken op een grimmig toneel

René Fleuren (22) werkt als theatermaakster en docente in Honduras. Ze is onder de indruk van de impact van theater op een samenleving waar jeugdbendes een steeds groter onderdeel van de dagelijks realiteit zijn. Een dag uit het leven van PSa'er René Fleuren: "Ik begin de dag met een groep jonge acteurs tussen de dertien en achttien jaar te coachen. Doordat ze via het theater de mogelijkheid krijgen om creatief bezig te zijn, belanden ze minder snel bij een bende en ontdekken ze nieuwe manieren om zich te ontplooien. Hier kan theater je leven een andere draai geven, hier zie ik de kracht van theater letterlijk terug. Ik heb veel plezier in het werken met jonge acteurs. Ze zijn gemotiveerd en spontaan en hebben hun eigen kijk op de dingen. Hun visie proberen we zo veel mogelijk terug te laten komen in de voorstelling."

Meer lezen over Renés werk? Kijk dan op www.arteaccionhonduras.nl en www.theatre-ambassy.org/huellas

foto: René Fleuren

Jouwerts strijd tegen de honger

Voedselschaarste teistert Malawi al sinds 2001 en ook in 2005 verwachtten hulporganisaties opnieuw een grote ramp. Jouwert van Geene (35) is uitgezonden naar Malawi om een viertal plaatselijke ontwikkelingsorganisaties te versterken in hun bedrijfsvoering. "En dat is nodig want donoren verwachten tegenwoordig veel van partnerorganisaties om zeker te weten dat hun geld goed terecht komt." In zijn werk loopt Jouwert tegen cultuurverschillen aan: "Ik hoop dat onze partnerorganisaties 'lerende organisaties' worden. Het 'leren van ervaringen' staat in de hiërarchische Malawiaanse cultuur gelijk aan 'kritiek hebben op iets of iemand' en dat is niet zo positief. Bovendien zijn mensen hier sowieso niet gewend lang stil te staan bij dingen, maar misschien is dit 'navelstaren' ook wel typisch Nederlands. Hier is het vooral: doen wat je gezegd wordt, ook al weet je niet waarom. En deze houding is niet wenselijk voor een 'lerende organisatie'. Als organisatieadviseur probeer ik de betrokkenen te stimuleren na te denken en mee te praten over ervaringen en die vervolgens helder op papier te zetten. Het is heel boeiend om zo'n veranderingsproces van dichtbij mee te maken. Ik hoop dat de verandering "pang'ono, pang'ono", oftewel beetje bij beetje plaats gaat vinden."

Wil je ook uitgezonden worden?
Of wil je gewoon meer lezen?
Kijk op www.icco.nl/psa
Of bel de servicedesk
030- 692 7979 voor een brochure.

foto: Barbara Bosma

"Water is leven. Water is waar alles om draait. In Noord-Ethiopië, waar ik woon en werk, hebben meer dan een half miljoen mensen tekort aan water. Het betekent dat ze voortdurend moeten lopen op zoek naar water, soms wel 24 uur achter elkaar. Velen zijn verzwakt en ziek. Zij hebben hun vee zien sterven."

Adbu Yusuf, noodhulpmedewerker van ICCO-partner Afar Pastoralist Development Association (ADPA) in Noord-Ethiopië. In zijn hand een waterfles die vrijwilligers in de Nederlandse kerken verkopen, onder het motto: 'Schenk water, schenk leven'. Met de opbrengst steunen Kerkinactie en ICCO noodhulpprojecten in de Hoorn van Afrika, dat sinds 2005 geteisterd wordt door droogte. Neem een kijkje op: www.schenkwaterschenkleven.nl

Partner van
ondernemende mensen

Postbus 8190
3503 RD Utrecht
T (030) 692 78 11
F (030) 692 56 14
E info@icco.nl
I www.icco.nl